

BUSENE HAVE MØN FYR MØNS KLINT

MØN

TURISTBUREAU

Denne folder er fremstillet med tilskud fra EU kommissionens InterReg IIIA program.

BUSENE HAVE MØN FYR MØNS KLINT

Dette er en supervarieret vandre- tur, som stiller nogen krav til din kondition, idet du skal op ad en af trapperne ved Møns Klint – den mest konditionskrævende overhovedet. Men ellers byder turen på en rig variation af landskabstyper, som sagt Møns Klint, men også Klinteskoven og en lille skov kaldet Busene Have. Her starter vi.

1 BUSENE HAVE

Busene Have er en lille skov som ligger helt ud til kysten på Møns sydøstlige hjørne. Et herligt sted at besøge på en vandretur langs stranden. Den stenede flade strand består næsten udelukkende af mørkegrå flint, der er vasket ud af Møns Klint. Og da der – sammenlignet med Møns Klint – ikke kommer særlig mange mennesker på dette kyststræk, er der gode chancer for at finde spændende flintesten og fossiler.

Busene Have ligger på en præcis afgrænset morænebakke midt i alt det lave, nærmest som en ø i det omgivende flade terræn. Vest for Busene Have ligger en eng.

Busene Have blev tidligere anvendt til græsning for kvæg og heste, og haven

var indhegnet af diger. Dengang var skoven ikke nær så tæt som den fremtræder i dag, så hele området var langt mere åbent.

I Busene have kan I finde mange forskellige fortidsminder: gravhøje, bautasten og skibssætninger. Sammen med den noget tilgroede skov giver dette området et både mytisk og mystisk præg. Gennem tiden har man gjort mange spændende oldtidsfund i og omkring Busene Have – specielt fra bronzealder og vikingetid. Blandt andet den såkaldte Busenebrønd, en offerbrønd fra yngre bronzealder lavet af en udhulet ellestamme. I brønden lå blandt andet smykker af bronze og dyreknogler.

Der er 12 gravhøje i skoven, de fleste

fra bronzealderen – en langdysse er dog fra tidlig bondestenalder. I haven står også en bautasten, der fungerer som afmærkning af en vikingegrav. Ligeledes fra vikingetid findes to stensætninger som ligner skibe. Det er vikingegrave. Fra den ene af disse stammer den såkaldte Mandemarkeskat. Ved at gå rundt i området er det muligt at finde og identificere meget af dette.

Ud for Busene Have lå byen Brøndehøje, som forsvandt totalt i en stormflod i 1625. Det har været en rigelig stor by, hvilket fremgår af de lister angående for eksempel told, som stadig findes. Men der er selvfølgelig noget mystisk ved en by, som sådan forsvinder på en enkelt nat, derfor er der på Møn mange myter i omløb om Brøndehøje. Ved lanvvande kan man stadig iagttage pæle, som siges at stamme fra Brøndehøje.

Vest for Busene Have ligger en skanse, et voldsystem som et bygget til forsvar. Skansen er måske allerede anlagt i middelalderen, men den fik sin endelige udformning under englandskrigene i begyndelsen af 1800-tallet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Saml flintesten med forskellige former og farver på standen.
2. Gå en tur i Busene Have find så mange gravhøje som muligt
3. Find skansen og lav en tegning som I tror den har set ud under forsvaret mod englænderne i begyndelsen af 1800-tallet.

Fra Busene Have er der kun en ganske kort vandring til Møn Fyr.

2 MØN FYR

Fyr skal advare skibe mod at komme for tæt på kysten, så de støder på grund. De fyr, der gennem tiden har været på Møn og i Danmark i øvrigt, brugte lokalt brændsel indtil omkring 1600. Men skovene blev ødelagt, så man gik over til at bruge stenkul, som lige var kommet på markedet.

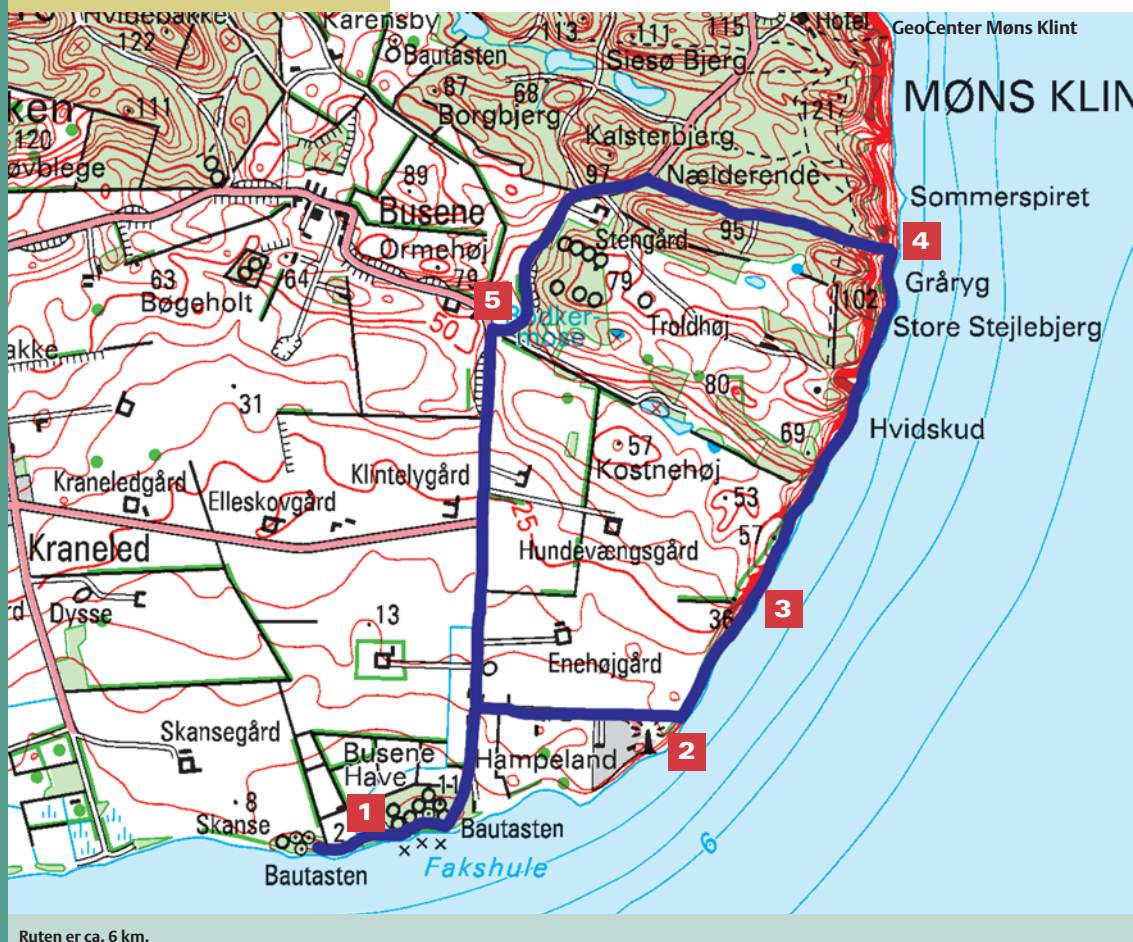
Møn Fyr er ikke længere i funktion, men bygningskomplekset er alligevel et besøg værd. Fyret blev bygget i 1845 – en tid hvor søfarten blev mere og mere intensiv ved alle landets kyster. Møn Fyr er opført med fyr- og fyrmesterbolig i samme bygning. Fyret er ikke særlig højt – den røde fyrhat med hvidt træværk stikker op over taget. Desuden findes der andre og yngre huse i området. Den okkergule farve giver indtryk af en samlet bebyggelse. Omkring fyret opstod det er et minisamfund bestående af de tre ansatte og deres familier. På et kort fra 1835 – altså før fyret blev bygget – betegnes stedet som "Fiskerhusene" og det lave område nord for som "Hampeland". Heraf kan man udlede at fyret blev bygget et sted, hvor der i forvejen var huse.

Havet tærer hårdt på kysten på dette sted, hvorfor der både i 1874 og 1892 blev bygget høfder og beskyttelsesmure for at sikre fyrtårnet.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Kig på nogle af de mange forskellige blomster, der vokser i området. Og de insekter der er knyttet til blomsterne.
2. Lav en dramatisk tegning som viser i skib i havsnød, men som bliver reddet af fyret.

Fra fyret er det muligt at komme til Møns Klint via stien langs med klintekanten. En sti uden trapper leder ned til stranden.

Ruten er ca. 6 km.

3 MØNS KLINT

Møns klint er et af de mest fantastiske steder i Danmark. Her kan man bruge dage på at udforske naturen. I skal afsætte mindst en hel dag til et besøg på Møns klint, for bare med nogenlunde rimelighed at kunne sige, at I har været der.

Møns klint indgår i et kompleks af andre naturtyper, eksempelvis Klinteskoven, Jydelejet, Høvblege – Mandemærke bakker. Og mod nord Liselund park.

Skrivekridtet som danner Møns Klint er dannet ved at kalkskaller fra mikroskopiske dyr og planter er aflejret på bunden af et tropisk hav, som dækkede det meste af Nordeuropa for 75 millioner år siden. Da istidens gletschere høvler hen over Møn skubber de cirka 100 meter tykke kridtflager op fra undergrunden. Høje Møn består af 20-30 sådanne kridtflager. Nede fra stranden kan I studere klintens opbygning. Der er en vekslen mellem fremstående kridtflager – pynter, næser – og lavere partier – fald – der består af sand og ler. I kridtet findes flintesten i tynde lag. De ses som mørke linier og viser hvordan isen har presset og foldet lagene af skrivekridt sammen på mange måder. I kridtet findes forstenede skaller fra dyr, som levede i kridthavet, for eksempel blæksprutter, søpindsvin og muslinger.

I mere skematisk form kan klintens historie beskrives i 3 kapitler:

Kridttiden

Som nævnt var Danmark - og store dele af Europa – dækket af et mægtigt hav for omkring 70 millioner år siden kridthavet. I dette hav levede mange forskellige organismer, eksempelvis: fisk, blæksprutter, muslinger, snegle, søpindsvin, svampe – de organismer vi i dag finder som fossiler (forstening-er).

I de øvre vandlag levede milliarder af mikroorganismer med kalkskal. Disse kalkskaller fra døde dyr og planter danner Møns Klints kridt. De sorte flintelag i kridtet er dannet af skeletter fra svampe – nogle primitive dyr. Kridtet i Møns Klint kaldes skrivekridt

fordi det er særlig fint, ikke indeholder nogen forureninger – og derfor kan bruges til at skrive med.

Istiden

Under istiderne blev kridtet presset op fra undergrunden af mægtige gletschere, der gik som høvle hen over havbunden. Møns Klint består af sådanne ca. 100 meter tykke oppressede kridtflager. Høje Møn består af 20-30 sådanne kridtflager.

Nutiden

Nede fra stranden kan man studere klintens opbygning. Der er en karakteristisk vekslen mellem fremstående kridtflager – næser – og lavere partier – fald – der består af ler og sand. I kridtet findes flintesten i tynde lag. De ses som mørke linier og viser hvordan isen har presset og foldet lagene af skrivekridt sammen på mange måder. Klinten er under stadig, langsom nedbrydning – erosion.

GeoCenter Møns Klint

Hele denne historie får du fortalt rigtig godt og meget spektakulært på GeoCenter Møns Klint. Du når frem til GeoCentret ved at tage den næste trappe op til toppen af klinten – eller ved at fortsætte en god kilometer mod nord langs klintekanten fra trappen ved Gråryg. Begge ruter kan anbefales.

GeoCenter Møns Klint er en ny og spændende udstilling, hvor du kan lære om Danmarks geologiske tilblivelse og om naturen på Møns Klint. Du kan opleve Kridthavets kæmpestore slangøgøle, se de flotteste fossiler fra klintens skatkammer, gå op gennem gletscherspalten i den store istidsgletcher og opleve modeller af nogle af de insekter der findes på Møns Klint.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Kig på klintens opbygning i lag, og lav tegninger af dette fra flere steder langs klinten. Læg især mærke til lagenes hældning.
2. Find forskellige fossiler, eksempelvis vættelys (noget af rygskjoldet fra en blæksprutte, forstønet søpindsvin og musling).
3. Lav en rigtig flot fotoserie fra Møns Klint. Det skulle ikke være svært.
4. Bøg GeoCenter Møns Klint

4 TRAPPE VED GRÅRYG

Der er trappe op fra klinten ved Gråryg. Den kræver god kondition. I kan også vælge trappen ved Store Klint, som er mindre krævende, og besøge GeoCentret her.

5 BØDKER-MOSEN

Undervejs passerer i Bødkermosen, som om foråret indeholder et rigt blomsterflot, med blandt andet orkideer. Husk det er forbudt at plukke blomster overalt i klinteområdet.

Storegade 2, DK-4780 Stege · Tel.: +45 55 86 04 00. Fax +45 55 81 48 46
e-mail: info@visitmoen.com · www.visitmoen.com